

FAKİR BAYKURT'UN HİKÂYELERİNDE TEMA

Mehmet Fetih YANARDAĞ*

ÖZET : Fakir Baykurt hikâye ve romanlarıyla özellikle köy edebiyatı sahasında adından çok söz ettirmiş bir sanatçımızdır. Yayınlanmış on altı hikâye kitabı vardır. Bu çalışma yazarın on beş hikâye kitabı ve çeşitli dergilerden fotokopisi çekilen ve hikâye kitaplarına girmemiş öykülerden oluşmaktadır. İncelenen hikâye sayısı üç yüz kırk beştir. İncelemeyi yaparken kronolojiye dikkat edilmiştir. Baykurt'un hikâyelerinin tematik incelemesini ; ferdî duygulara bağlı temalar, sosyal içerikli temalar ve diğer temalar olmak üzere üç ana başlık altında topladık. Temaları sıralarken de en çok kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru bir sıralama yapmayı uygun bulduk.

Anahtar Kelimeler : Fakir Baykurt, Hikâye, Tema, Ferdi, Sosyal.

ABSTRACT :Fakir Baykurt is a man of literature famous with his stories and novels, particularly in the field of peasant literature. He has published sixteen books. This study is about his fifteen books and various stories of him which are not included in any of his books, but published in journals. Three hundred and forty five stories are examined, paying attention to the chronological order. Baykurt's stories' thematic examination is done under three major titles; themes related to individual emotions, social contented themes and other themes. Further more, themes are arranged in order, from most frequently used to least frequently used onlo.

Key Words : Fakir Baykurt, Story, Theme, Individual, Social

GİRİŞ

Fakir Baykurt, nesir alanına hikâyeci olarak girer. Hikâyeciliği bir süre denedikten sonra romancılığa geçer. İlk hikâye kitabı olan *Çilli* 1955 yılında yayınlanmıştır. Daha sonra kaleme aldığı *Efendilik Savaşı*, *Can Parası*, *Anadolu Garajı*, *İçerdeki Oğul* gibi kitaplarda kesitleri değil, geniş açılımları, bir anın olayını değil geniş dönemlerin olaylarını anlatır. Hikâyelerini köy insanına ve çeşitli ülke sorunlarına yöneltir.

Fakir Baykurt'un köy öğretmenliği ve ilköğretim müfettişliği yaptığı yıllardaki gözlemlerinden oluşan hikâyeler daha çok köy hayatı, köydeki

* Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Kahramanmaraş. fetihyanardag@mynet.com

kavgalar, köylü-şehirli ilişkisi, köy çocukları, kadınlar, muhtar vb. konulardan oluşmaktadır. Baykurt cezaevi gözlemlerini hikâye metni haline getirirken oradaki hayatın zorluklarını, tutuklu hikâyelerini bizlere aktarmıştır. 1980'den sonra kaleme aldığı hikâyelerde işlediği konular yurt dışında yaşayan Türk işçilerle ilgilidir. Yurt dışına iş bulmak umuduyla göçen işçilerimizin orada karşılaştığı problemleri, yaşadıkları sıkıntıları, çocuklarının eğitimi vb. konuları röportaj-hikâye üslûbuyla kaleme almıştır. Baykurt sanat anlayışı olan sosyal-gerçekçi bakış açısına uygun temaları hikâyelerinde işlemeye özen göstermiş bir yazarımızdır. Yazar hakkında bu kısa bilgidен sonra tema konusunda da biraz bilgi vermekte fayda var.

Tema, bir eserin veya açıklanması gerekenin başlıca motifi olarak tanımlanmaktadır. Bir eserin konu, öz ve tem unsurları birbirinden farklı şeylerdir. *“Konu, yazıda sözü edilen nesne veya olaydır; öz, yazının özeti, ana fikridir; tem ise, yazıda işlenen, geliştirilen bir buluş, bir görüş veya bir düşüniştir.”* (Özön, 1954 : 267) Tema, aslında şiir için tem olarak kullanılan bir terim olmasına rağmen son zamanlarda roman ve hikâyeler için de kullanılan bir terim olarak karşımıza çıkar. Tema bir fikir, umumi inanç, hayat ve toplum üzerinde roman arasında yapılan bir yorum olarak ifade edilmektedir. Batı romanında tema kullanımı 18. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır. *“18. ve 19. yüzyıllarda mutluluk, mutsuzluk, pişmanlık ve yaşama zorluğu temaları başlıca roman materyali haline gelir. Romancılar eserlerinde çeşitli temaları işlerler. Dostoyevski geleneksel bir tema olan kumar tutkusunu Kumarbaz isimli eserinde işler. Eugenie Grandet romanında cimrilik ve çıkmazları, tahribatları asıl temalar, öte yandan, çıkarıcılık, egoizm ve vefasızlık yan temalar olarak görülür.”* (Uç, 2006 : 463,464) Tema bir yönüyle ilgi ve değerlendirme meselesi olarak da tartışılmakta ve bazen üzerinde çok farklı yorumlar da yapılabilmektedir. *“Tema, eserin bütününe dayalı olarak hayatı bütün yoğunluğuyla hissettiğimiz bir lezzet katan herhangi bir duruma*

veya bölüme uygun bulduğumuz bir addır. Bunun için tema, en güzel ifadesiyle bir yorum ve özel şartlar meselesidir.” (Stevick, 1988 : 60)

1. Ferdi Duygulara Bağlı Temalar

Fakir Baykurt, sosyal-gerçekçi sanat anlayışıyla hikâyelerini kaleme alan bir yazarımızdır. Ferdi duygulara bağlı temaları işlerken çıkış noktası hem kendi iç dünyası hem de gözlemleridir. Köyünden çıkıp, öğretmen olduktan sonra yine köylerde öğretmenlik yapan Baykurt, içinden geldiği zümrenin dertleriyle dertlenen ve bunlara çözüm yolları üretmeye çalışan bir aydınımızdır. Onun hikâyelerinde ferdi duygulara bağlı temaların kullanılmasını bu açıdan değerlendirmek gerekir. Ferdi duygulara bağlı temalarda, para kazanma hırsı ilk sırayı almaktadır. Kullanım ağırlığına göre diğer temalar bunu izlemektedir.

1.1. Para Kazanma Hırsı

Hikayelerde, para kazanma hırsının en çok kullanılan bir tema olduğu görülmektedir. Para kazanmanın farklı yolları değişik hikâyelerde işlenmiştir. Toplumun hastalıklarından, insanların zayıf taraflarından ve para kazanma hırsının sonuçlarından birisi olan rüşvet ve bu isim altında hediye olarak verilenler oldukça yaygınlaşmıştır. Yaşadığı toplumu gözlemleyen yazar da bu hastalığa hikâyelerinde yer vermiştir. Rüşvet teması on hikâyede farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu temanın işlenmesi yazarın bu konudaki hassasiyetini ortaya koymaktadır. Para ile ilgili bir diğer duygu da zengin olma arzusudur. Zenginlik ile ilgili bir tek hikâye tespit ettik. Bu hikâyede de zenginliğin insanlara mutluluk vermediği çarpıcı bir şekilde anlatılmaktadır. Sadece insanlar rüşvet yemez, hayvanlar da rüşvete karşı koyamazlar. *Rüşvet* hikâyesi bu ilginç olayı gözler önüne sermektedir. Hüküm Ahmet, köyün gençlerini, sıpalarını ziyaretinden vazgeçirmek için bir köpek almıştır. Bir gün ahırında gençleri iş üstünde yakalar. Köpeğin gençler tarafından yiyeceklerle kandırılarak, sesinin kesildiğini anlar. Rüşvet yiyip, görevini yapmayan köpeğin sonu ölümdür. Köylünün gözüyle rüşvete bakış anlatılmıştır. Onun gözünde rüşvet büyük bir suçtur ve cezası ölümdür. Hikâye sadece rüşveti

anlatmaz. Köyün gençlerinin cinsel arzularını nasıl sapıkça giderdiklerini de anlatır. *Üstüaçığın Kadısı* isimli hikâye rüşvetin hangi boyutlara geldiğini anlatan ilginç bir öyküdür. Hakkında dedikodu çıkan müdürün müfettişe güzel bir ders vermesi, keklik eti yerine karga eti yedirmesi *Keklik Eti* hikâyesinde işlenmiştir. Belediye başkanı seçimi esnasında dağıtılan hediye çizmeler ve sonucunda seçimin kazanılması *Çizmeler* adlı hikâyede işlenmiştir. *Yuh Yuh!..* hikâyesinde işçi Emine'nin havaalanı gümrüğünde yaşadıkları ve rüşvet vermemek için direnmesi anlatılır. Türk işçilerinin gümrüklerde yaşadığı sıkıntılar *Strat* isimli hikâyede anlatılmıştır. İşçiler gümrüklerde rüşvet vermeden işlerini yaptırılmazlar. Türkler, Almanları da hediye almayı ve karşılığında iş yaptırmaya alıştırmışlardır. *Gece Vardiyası* bu hediye temasını işlemektedir. *Sınırdaki Ölü* adlı hikâye kaçakçılık yapan köylüler ile askerler arasındaki ilişkiyi anlatmaktadır. Gümrüklerde dürüst insanların çalışmasının zor olduğu ve işlerin rüşvetle döndüğü *Kına Apartmanı* adlı hikâyede konu olarak işlenmiştir. *Yüzlükler* biçerlerin trenle nakledilmesi için verilen rüşvetin adıdır. Demiryolcular biçerler için yüzlük adını verdikleri parayı rüşvet almaktadırlar.

1.2. Mutlu Olma Duygusu

Yazar, hikâyelerinde şaka ve oyun tarzındaki konuları işlerken insanların nasıl vakit geçirdiklerini ve birbirleriyle olan münasebetlerini, bakış açılarını vermek istemiştir. Eğlence unsuru insanların hayatlarında önemli bir yere sahiptir. İnsanlar eğlenirken mutlu olduklarını düşünürler. Nelerin insanı mutlu ettiği çok açık olarak bilinemez. Birisinin mutlu olduğu bir olay veya oyun bir başkasını mutlu etmeyebilir. İncelenen hikâyelerin dokuzunda eğlencenin farklı boyutları verilmeye çalışılmıştır.

Köylünün zaman geçirmek için kendi aralarında oynadıkları, *Oyun* adlı hikâyede anlatılmaktadır. Kahvede oturan köylüler Kara Memiş'e kaymakam muamelesi yaparak hep birlikte doğaçlama bir oyunun içinde kendilerini bulurlar. Kara Memiş oyuna kendisini çok kaptırır. Oyun muhtarın evinde sona

erer. Kara Memiş kendisine ziyafet çekmeyen muhtara çok bozulur. Çünkü köye gelen kaymakama veya herhangi bir devlet memuruna ziyafet çekilirdi. Aslında hikâyede köylünün devletin bir temsilcisine bakışı da verilmek istenmiştir. *Ormanda Bir Olay* köylülerin zaman geçirmek ve eğlenmek için ne gibi yollar bulduğunu anlatan bir hikâyedir. *Rizeliler* hikâyesinde Karadeniz yöresinin insanının karakteri verilmeye çalışılır. Canı sıkılan bir kişi para karşılığında bir adamın ensesine şamar attırır. *Onun Tekliği Senin Ensen* hikâyesi parası olanların can sıkıntısını gidermek için nasıl eğlendiklerini anlatmaktadır. *Nisan Bir* isimli hikâyede bir nisan şakasının insanın başına getirdiği sıkıntılar anlatılır. Mahmut alışveriş yaptığı marketten sürekli köpek maması alıp yer, fakat farkında değildir. Almanca bilen bir arkadaşı vasıtasıyla bunu öğrenir. Mahmut bir dükkanda Türk yiyecekleri satar. Müşterisi olan Bayan Andy'e karpuzun çok güzel dolması olduğunu söyleyerek şaka yapar. Andy kocasına rezil olur. Mahmut da ödeştiklerini söyler. Çünkü o da aylarca köpek maması yemiştir. Bu ilginç hikâye *Karpuz Dolması'* nda anlatılır. Köy yerinde insanların can sıkıntısıyla birbirleriyle şakalaşması ve oynadıkları oyunlar hikâyelerde oldukça sık kullanılan bir tema olarak karşımıza çıkar. *Kör Hamdi'nin Horozu* adlı hikâyede de böyle bir şaka anlatılmaktadır. *Kibrit Oyunu* hikâyesinde tutukluların vakit geçirmek için oynadıkları kibrit oyunu anlatılır. Tutukluların vakit geçirmek için aralarında yaptıkları voleybol maçı *Tiftik Spor* da anlatılmaktadır.

1.3. Başarılı Olma Duygusu

İnsanların çok farklı yetenekleri olduğu ve bunları da değişik amaçlar için kullandığı bir gerçektir. Kimileri yeteneğini insanlığın faydasına kullanır, kimileri ise kendi çıkarları için kullanır. Önemli olan yeteneğin farkında olmak onu kullanabilmesini bilmektir. Yazar incelediğimiz hikâyelerin dokuzunda bu temayı işlemiştir.

İnce Beceri isimli hikâyede bir yarışmada çuvaldıza uzaktan ip geçiren adamın ödülü kazanması, fakat karşılığında ceza da alması işlenmiştir.

Tarlasını sulamak için ilginç bir yol bulan köylünün kabiliyeti *Akıllı Eşek* adlı hikâyede anlatılmıştır. *Trenci Ökkeş'* de insanın bütün dikkatini bir işe vermesi ve öğrenme çabası dile getirilmiştir. Of'lu Ali Taka'nın gazete yoluyla verdiği hizmet *Ali Taka* isimli hikâyede ortaya konulmuştur. Ali Taka okunmuş gazeteleri köyüne götürür ve çocukların bunları okumasını sağlar. Trenci Kemalo'nun gazete okuyarak kendisini yetiştirip, aydınlatması *Dallı Kollu* ' da anlatılmıştır. Nargüzel'in evinde oynanan dokuztaş oyunu ve bu oyunun beceriye dayalı olması *Dokuztaş* isimli hikâyede işlenmiştir. *Kuyruk* da Türklerin kıvrak zekasına başka bir örnektir. Mevlüt Hocanın Almanya'ya gidecek olan Durmuş'u vazgeçirmesi *Damızlık* isimli hikâyede bulunan bir formülle anlatılmıştır. Araba gürültüsünden uyuyamayan iki Türk işçinin buldukları zekice ve pratik çözüm *Girilmez* de dile gelmektedir.

1.4. Ahlaklı Olma Duygusu

İnsanlar farklı ahlaklara sahiptir. Bazıları tembel, bazıları vurdumduymaz, bazıları uykucu, bazıları da oldukça terbiyesizdir. Toplum bu farklı ahlaka sahip insanları bağrında barındırmaktadır. Önemli olan yanlışlığın farkında olup bunu düzeltebilmektir. İncelediğimiz hikâyelerde bu problemin farklı açılarla altı hikâyede ele alındığını tespit ettik.

Kardan Arkadaş adlı hikâyede Tembel Hasan anlatılır. Herkes kış hazırlığı yaparken Tembel Hasan yatar. Kar bütün yolları kapatır Hasan zor durumda kalır. Ağzı oldukça bozuk olan ve küfretmeyi bir alışkanlık haline getiren Yusuf'un Ağa'yla iddiaya girmesi ve karşılığında yemek kazanması *Sövmesem Olur Mu?* hikâyesinde işlenir. Uykucu Bekir'in tembelliği *Uyku Tulumu* adlı hikâyede anlatılır. Bekir elinde sigarayla uyuyakalır. Yanmaktan son anda kurtulur. Hacı gibi ahlaklı insanların toplumda az olduğu ve bunların çok sevildiği *Gönül Ustası* adlı hikâyede anlatılmaktadır. Bir karakter özelliği olan unutmama hastalığının az da olsa ahlakla bir ilgisi olduğu bazı kesimlerce kabul edilmektedir. Çok unutkan olan Hamit'in hikâyesi bu çerçevede *Profesör Bey'* de anlatılır. Duran çok unutkan olduğu için arkadaşları ona Profesör ismini

vermişlerdir. Karı koca izne giderken elektrikleri açık bırakıp giderler. Anlatıcının eski bir öğrencisiyle karşılaşması ve aralarında geçen ilişki *Eski Bir Öğrencim* hikâyesinde işlenir.

1.5. Sevgi ve Korku Duygusu

Hikâyelerde yer alan hayvan ve bitki sevgisi, sevgi ve korku başlığı altında verilmiştir. Bir şeyi veya birilerini ya severiz ya da ondan korkarız. Bazen sevdiklerimizden de korktuğumuz olur. Sevgi ve korku teması yazar tarafından dört hikâyede işlenmiştir. Korkak olan Eraslan'ın köyün başına bela olan kurdu öldürmesi ve böylece cesaretini ve erkekliğini ispatlamış olması *Kurt* adlı hikâyeye dile getirilir.

Sarıköz ,Yeter Ablanın çok sevdiği sarıkız adlı ineğin kamyon çarpması sonucu ölümünü anlatan bir hikâyedir. *Kedi Sevmek* ' de komşu kızı Dilek'in kedi sevgisi ve komşularının kedinin çevreye verdiği pislikten şikâyeti anlatılır. Karmen'in yunus balığına olan ilgisi ve üzüntüsü *Duisbuğlu Karmen* de ortaya konulur. Türk ailelerinin bir bahçe bulamayınca evlerinin bir odalarını bahçe olarak kullanmaları, buldukları pratik çözüm *Rur Havzasında Türk Bahçeleri* adlı hikâyede çarpıcı bir şekilde ifade edilir.

1.6. Özlem Duygusu

Özlem duygusu hayatımızın önemli unsurlarından birisidir. Her insanın özlemi veya özlemleri farklıdır. İnsan niçin veya neye özlem duyar ? Çoğu zaman yaşadığımız geçmiş günleri özlemle hatırladığımız olur, onları yoğun bir duygu haliyle tekrar yaşar ve anlatırız. Yazar, yaşadıklarını daha sonra hatırlayarak, onlara özlem duyar ve bunları hikâyeye üslûbunda kaleme alır. Bunlardan dört tanesini kısaca aşağıda vereceğiz.

Yağmur Yağdıran ve *Keziban'a İzin* isimli hikâyelerde birer hatıra sonradan özlem duyularak nakledilmiştir. *Resim Çeken Gezginler* de Keçiler köyünden Hasan ile turistlerin ilişkisi anlatılır. Turistler köylülerin resimlerini çekerler. Resimleri göndereceğiz dedikleri halde göndermezler. Anlatıcı otobüste dikkatini çeken ve parmağını emen Ulrike'yi *Parmak Emen* adlı hikâyede

tanır. Ulrike'yi ilk fark ettiğinde 12 yaşlarında bir kızdır. Ulrike evlenip, çocuk sahibi olur. Onun kızı da tıpkı annesi gibi parmağını emmektedir. Anlatıcı, onun kızının da parmağını emdiğini acaba görebilecek miyim hayaline dalar.

1.7. Fedakârlık Duygusu

Her insan fedakâr mıdır? Fedakârlık zor bir duygu mudur? Nelerden fedakârlık yapabiliriz, nelerden yapamayız? İşte bu sorulara cevap verdiğimiz zaman bizdeki fedakârlık duygusunun boyutlarını ortaya koyabiliriz. Kendini içinden çıktığı toplumun yükselmesine ve eğitimine adayan ve bu konuda sürgünü ve hapis yatmayı hatta vatanını terk etmeyi göze alan yazarımız her halde fedakârlığın en üst noktasında olsa gerek. Baykurt, dört hikâyesinde bu duyguyu kaleme almıştır.

Pazarda bulunan bir bayan cüzdanının sahibinin aranıp bulunması *Cüzdan'* da işlenir. Bulunan bayan cüzdanı sahibine verilir. *Zarife* isimli hikâyede Zarife'nin kocasına yaptığı fedakârlıklar anlatılır. Mercan bir tosun tarafından yaralanmıştır. Karısı kocası için her türlü fedakârlığı yapmaktadır. *Ders Parası* hikâyesinde işçi Selim'in kızı Elif çıkan öğrenci olaylarında ölür. Elif Şükrü Hocadan özel ders almıştır. Babası kalan ders ücreti borcunu gönderir. Şükrü Hoca ücreti iade eder. Yüklü bir miktarda para karşılığında grev kırma teklifini kabul etmeyen ve bundan dolayı gözyaşı döken bir Almanın hikâyesi *Ağlama Thomas* adlı öyküde işlenmiştir.

1.8. Temizlik Duygusu

Köy insanının kendi evinin dışında yatılı olarak kalmak durumunda kaldığı zaman yaşadığı sıkıntılar üç hikâyede farklı şekillerde işlenmiştir. İnsanlar temizliğine dikkat etmezse zor durumlarda kalabilirler. Su ve banyo problemi insanların yeteri kadar temizlenmesine engel olmaktadır. İmkânsızlıklar insanların temizlik duygusunu da alıp götürmektedir. Üç hikâyede temizlik duygusunun işlendiğini görürüz.

Arkadaşlarının evinde kalmak zorunda kalan iki arkadaşın bit korkusundan çırpılıp yatmaları *Bit Hikayesi*'nde işlenir. *Mis Kokulu Yorganlar* isimli hikâyede bir eve konuk gelen üç misafirin osuruk değmemiş yorgan istemesi anlatılmaktadır. *Domuzcular* isimli hikâyede Kumluk Bükü'nde tatil yapan turistlerin, domuz etinin yenmesi hususunda karşılaştıkları güçlükler konu edilir. Turistlerin kaldıkları pansiyonun sahibi kadın temizlik hastasıdır. Pansiyonunda domuz kesilip yendiği için kadının temizlik hastalığı nükseder.

1.9. Uyum – Uyumsuzluk (Göç)

Köyden farklı nedenlerle şehre göçmek zorunda kalan insanlar uyum sorunu yaşarlar. Bu insanlar daha sonra köylerine ziyaret için bile gitmekten kaçınırlar. Evlendikleri şehir kadınlarının esiri olarak köylerinden bağlarını koparırlar. Aşağıda verilen üç hikâyede göçün farklı boyutları dile getirilmiştir. Köyde yaşayan anne ve babasını dinleyip köyde kalan, karısı ve çocuklarından ayrılan Muhammet'in acı öyküsü *Cüce* hikâyesinde çarpıcı bir şekilde dile getirilir. *Koca Şemistan* isimli hikâyede köyden şehre göçen insanların konut sıkıntısı, gecekondu yapımı ve kendi yağlarıyla kavrulmaları anlatılır. İşsizlik nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kalan Hacı'nın hikâyesi *Yapıların Harcı* hikâyesinde işlenir. Hacı iş bulmak amacıyla şehre gider. İnşaat işçiliği yapar. Akşamdan hazırladığı harç beton olunca şantiyeyi terk eder.

1.10. İntikam Duygusu

İnsanlar kandırıldığı veya aldatıldığı zaman intikam almak arzusuyla yanıp tutuşurlar. Karşı taraftan öç aldıktan sonra rahatlarlar. Alınan intikamlar bazen ahlak kurallarını zorlayabilir. Köyde bu duygunun kural ve hukuk tanımadığı görülür. İnsanlar kendi imkânları çerçevesinde intikam arayışına girerler. Üç hikâyede bu tema işlenmiştir.

Bir tüfek ustasının kız yüzünden adam öldürecek olan delikanlıyı bu kararından vazgeçirmesi *Tüfekçi* isimli hikâyede, *Kızanlı Halil'in Fidanları* da Halil'in badem fidanlarını kesen Kalınbok Süleyman'dan intikam alınması için Halil'in tuttuğu adamların Süleyman'a kimseye anlatamayacağı bir ders

vermesi anlatılmaktadır. Palaza düşkün olan Ahmet'in kandırılması ve intikam için Ali Rıza'nın harmanlarının yakılması *Palaz'* da karşımıza çıkar.

1.11. Aldatma Duygusu

İnsanların saf duygularından istifade edip onlarla eğlenen ve bundan menfaat bekleyenler yaşadığımız toplum içinde bulunmaktadır. Aldatma sadece bir insanın diğer bir insanı aldatması olarak değil kocanın eşini aldatması şeklinde de ele alınmaktadır. Her ne şekilde olursa olsun bu bir insanlık ayıbıdır. Yazar iki hikâyesinde aldatmanın bu iki boyutunu vermeye çalışmıştır.

Gazi kıyafetinde bir sahtekârın köylüyü aldatıp, dolandırması *İtin Biri* isimli hikâyede çarpıcı bir şekilde anlatılmıştır. Almanya'da çalışan Türklerin aile ilişkileri, kadınların kocaları tarafından Alman kadınlarla aldatıldığına inanması, bu durumlarda bazen yersiz şüphelere kapılmaları şikayet edilir. Şerife Ali'nin kendisini aldattığından şüphelenmektedir. Aslında kocasından boşuna şüphelenmiştir. Ortada aldatma diye bir şey yoktur. Türk kadınları kendilerinden daha güzel buldukları Alman kadınlarının kocalarını baştan çıkaracaklarına inanmaktadır. *Bir Karnaval Öyküsü* bu temayı işleyen bir hikâyedir.

1.12. Aşk

Aşk duygusu insanların en çok etkilendiği duygularından birisidir. İnsanlar âşık oldukları varlığı yitirmemek için çok çaba sarf ederler. Aşk sarhoşu olanların gözleri hiçbir şeyi görmez. Yazar aşağıda verilen hikâyede bu duygunun insanın başına açtıklarını çok güzel bir şekilde anlatmaktadır.

Kolu Dövmeli Aşık adlı hikâyede parkta güneşlenen, terk edilmiş bir Alman genci anlatılır. Gencin kolunda bulunan dövmede sevgilisinin ismi vardır. Anlatıcı gençle konuşur. Sevgilisi tarafından terk edildiğini anlar. Kolundaki Petra ismini silse bile onu kalbinden silememiştir.

2. Sosyal İçerikli Temalar

Baykurt, sosyal-gerçekçi bir sanat anlayışıyla eser kaleme aldığı için sosyal içerikli temalara ağırlık vermiştir diyebiliriz. O yaşadığı toplumun ve içinden

geldiği zümrenin dertleriyle dertlenen ve bunlara çözüm yolları üretmeye çalışan bir yazarımızdır. Onun hikâyelerinde sosyal içerikli temaların yoğun kullanılmasını bu açıdan değerlendirmek gerekir. Sosyal içerikli temalarda ilk sırayı ekonomik sıkıntılar ve yoksulluk almaktadır. Diğer temalar da bunu izlemektedir.

2.1. Ekonomik Sıkıntılar - Yoksulluk

Köylerde yaşayan insanların yoksulluk yüzünden başlarına gelenler on beş farklı hikâyede işlenmiştir. Hikâyeler bu insanların fakirlik yüzünden yaşadıklarına ayrı ayrı birer ayna olmuştur.

Yazar *Pıtrak* isimli hikâyesinde köy insanlarının hem toprakla hem de sıcakla mücadelesinin dayanılmaz boyutlarını anlatmıştır. Çocuklar yoksulluktan yılmıştır. Şehre gitmenin yollarını düşünmektedir. Köylüler çok zor şartlar altında hayatını sürdürmektedir. Köylü sadece tarladaki pıtrakla uğraşmıyor, pıtrak özelliği taşıyan insanlar da onların mücadele ettiği kişilerdir. *Kütük* isimli hikâyede de yoksulluk ve sağlık problemi dile getirilmiştir. Köyün bütün taşıma işlerini gören ve tek taşıtı olan Şahan kendi ismini alan *Şahan* hikâyesinde anlatılır. Köylü fakir olduğu için tek bir taşıt sırayla hepsinin işlerini görmektedir. Köylünün problemlerini, sıkıntılarını, yoksulluğunu *Pangacı* adlı hikâyede görebiliriz. Turgut'un Evciler köyüne yaptığı seyahat esnasındaki izlenimleri dile gelir. Eski askeri araçlar özellikle kamyonlar açık artırma usulüyle satılmaktadır. Bu araçların müşterileri de daha çok dağ köylüleridir. *Kanadalar* hikâyesi köylünün her şeyi sayılan bu kamyonların macerası oluşturmaktadır. *Ekin Arasında* adlı hikâye kız yüzünden çıkan kavgayı anlatmaktadır. Galip Esmeyi sevmektedir, fakat fakir olduğu için evlenemezler. Hasta, yoksul Halit'in ilaç niyetine bal bulmak için kayalığa gitmesi, düşüp ölmesi *Kayadaki Bal* 'da dile gelmektedir. *Ardıçlı Kaya* yoksulluğun bir başka boyutunu işlemektedir. Memet Çavuş rüyasında paşayı görür, kendisine yardımcı olmasını, bir iş bulmasını ister. Azime hasta çocuğunu hastaneye götürmek için yollara düşer. Kadın yorgunluktan düşüp,

bayılır. Yol çalışması yapan işçiler bulup, şantiyeye getirirler. Azime'nin sırtındaki çocuk ölmüştür. *Nato Yolu* bu acıklı durumun hikâyesidir. *Beşik Örtüsü* fakirliğin acı gerçeklerini gözler önüne sermektedir. Leğen sahibi olmak isteyen Züra çok sevdiği beşik örtüsünü satar, parasını kocasına vererek bir leğen almasını ister. Kocası parayla leğen yerine yeni bir tüfek alır. *Yeni Çarıklar*' da yeni çarıklarını köpeklerin hücumundan korumaya çalışan yoksul köylünün verdiği mücadele ortaya konulur. Kıtlıktan ve yoksulluktan dolayı yaşı kırkın üzerinde olanların öldürülmesine karar verilmesi *Yaşlı Başlı Adamlar*' da işlenir. Ülke yönetiminde yaşlıların da fikrinin alınması gerektiği dile getirilir. Nüfuz sahibi olanlar yasakları istediği gibi delmektedir, yoksul olanlar ise kaderlerine razı olup, beklemektedir. *Muhallebi Çocuğu*' nda balık avlama yasağının hatırı sayılır kişiler tarafından nasıl bozulduğu anlatılmaktadır. *Bir Şevket* 'de bir okul müdürünün prensiplerinden taviz vermemesi, fakir, yoksul köy çocuklarının prensipler uğruna feda edilmesi anlatılır. Yoksullara yapılan yardımın onların başına kakılması, bundan duyulan rahatsızlık *Ciğer* hikâyesinde ortaya konulur.

Yazar, imkansızlıklar sonucunda yurtdışına göçmek zorunda kalan insanlarımızın hayatını gözlemlerinden ve onların anlattıklarından hareketle röportaj-hikâye üslûbuyla kaleme almıştır. İşçilerimizin çok ağır şartlar altında çalışması, çocuklarının uyum problemleri, eğitim sorunları vb. bu hikâyelerde dile getirilmiştir. Otuz yedi hikâyede işçilerimizin yaşadıkları farklı boyutlarıyla dile getirilmiştir.

Kaplum Eti bir şantiyede çalışan yabancı işçilerin kaplumbağa ve keklik etine olan düşkünlükleri ve Türk işçilerinin de kaplumbağa etini denemek istemelerini anlatan bir hikâyedir. *Civatalı* hikâyesinde Türk işçisi Kelkitli Muhammet'in problemi anlatılıyor. Muhammet göçük altında kalmış ve firmadan üç yıl tazminat almıştır. Firma daha sonra paranın yarısını geri ister. Türk işçilerinin Almanya'ya kendi kültürlerini nasıl yaydıkları *Almanya'da Türk İşçileri* adlı hikâyede anlatılır. Sabri'nin kopan bacağı, Angela'nın onu

terk etmesi, yaşanan sıkıntılar *Kepçe* hikayesinde dile getirilmiştir. Haydar, akrabaları tarafından otel alacağız diye kandırılıp, soyulur. *Berlin Oteli* Haydar'ın ilginç hikâyesidir. Türk işçileri kömür sökümü işinde yerin 1200 metre altında çalışmaktadır. *Kömür Sökümü* bu zor şartların anlatıldığı bir hikâyedir. Türk işçileri her alanda olduğu gibi din alanında da sömürülmektedir. Dernekler işçileri kendi saflarına çekmek için uğraşırlar. Kızlar baskı sonucu evden kaçarlar. Din görevlileri de işçileri sömürmektedir. Türk çocukları Türkçe'yi unutmaktadır. İşçi çocukları da mecburen işçi olacaktır. Yazara göre asıl kölelik budur. *işçi Ailesi* Almanya'daki bu sıkıntıları anlatmaktadır. Türk işçisinin oğlu olan Kemal'in Almanya'da kısa süren macerası *Solkişot'ta* yer almaktadır. Sol görüşlü ve cesur olduğu için arkadaşları ona Solkişot adını takmıştır. *İki Arada* hikâyesinde Almanya'ya kısa süreli gidenlerin, orada yıllarca kalmak zorunda olmaları, yurda dönenlerin ise pişman olması yani iki arada bir derede kalması işlenmiştir. Almanya'ya gitmek de kalmak da dönmek de zordur. *Kim Kaldı Yurtta Acaba?* isimli hikâyede bu sıkıntılar dile getirilmektedir. Almanya'daki işçilerin durumu yeni köleliktir. *Yeni Kölelik Mi?* adlı hikâye bu durumu sorgulamaktadır. Anlatılan göçmen kuşlarının hikâyesi göçmen işçilerine çok benzemektedir. *Duisburg Treni*, yabancı yasası anketi için çalışan bir anne ile kızının tren yolculuğu esnasında tanıtılması amacıyla yazılmıştır. Türk işçilerinin yabancı dil kursu, kurs hocalarını da kendilerine benzetmeleri *Dil Kursu* adlı hikâyede çarpıcı bir şekilde işlenmiştir. Türk işçilerinin para kazanmak için Almanya'ya gelmesi, bayram izni çıkarabilmek için verdikleri mücadele *Bayram İzni* adlı hikâyede ortaya konmaktadır. *Kaynakçı Mehmet Usta* hikâyesinde Türk işçisinin bir araba sahibi olma arzusu ve mücadelesi anlatılır. Alman eğitim sistemi yabancıların önünü tıkamaktadır. Onların üniversitelere yönlendiren okullarda okumasına mani olmaktadırlar. *Sarı Saçlı* hikâyesinde Güler'in erkek berberi olma mücadelesi verilir. *Mektupçu'* da işçi Hüseyin'in başkalarının mektubunu okuma arzu ve isteğinin kaynağı irdelenir.

Türk işçisinin yaşadığı sıkıntılara bir başka örnek de *Ferhat* isimli hikâyedir. Ferhat çok şakacı birisidir. Bedirhan'ı Alman zannedip Türkçe sataşır. Ondan güzel bir dayak yer. İşçi Halil'in Almanya macerası *Ardımızda Meşeler Yeşersin* isimli hikâyede yer almaktadır. Almanya'da et kesiminin sıkı bir denetim altında yapılması *Et Kesimi'nde* sorgulanır. Türklerin önderliğinde yapılan işçi grevi, akrabaların bu işe kayıtsız kalmaları *Sütçü Köşeyi Döndü Mü?* isimli hikâyede işlenir. *Mezar* isimli hikâyede Bektaş Koca'nın göçük altında kalması, vasiyeti, ölmesi ve para toplanması anlatılmaktadır. *Düğün Borcu* Almanya'da kaçak işçi olarak bulunan Türklerin yaşadığı sıkıntıları dile getirmektedir. Osman düğün borçlarını ödeyebilmek için Almanya'ya gelmiştir. Osman'ın Almanya macerası düğün borcunu biriktiremeden sona erer. Almanya'daki Türk işçilerinin içinde bulunduğu durum, memlekette gelecek olan bir haberin beklentisi *Telefon* isimli hikâyede anlatılmaktadır. *Büyük Mağazada İşçiler* isimli hikâyede mağazada çalışan işçiler kendi ülkelerinin kitaplarını en üst rafa koyma mücadelesi içindedirler. Dindar İbrahim ile nefsinin arzularına uyan Murtaza'nın yaşadıkları ve yemek yapmadaki becerisizlikleri *Makarna*'da, Türklerle Yunanlıların bir arada yaşamaları, kavgaları, zor şartlarda birlikte kalma mecburiyetleri *Yangın*'da, yabancılar dairesindeki tuvaletin yabancılar tarafından kullanılmasını engellemek için kilitlenmesi kadınların mecburen erkek tuvaletini kullanması *Sıfır Sıfır*' da, Dieter Folk isimli bir Almanın Türk düşmanlığını, bunun neticesinde depresyon geçirmesini ve hastaneye kaldırılması *Düğün Alayı Geçerken*' de, yıllardır Almanya'da yaşayan insanların oy hakkını elde edememeleri, bundan duyulan rahatsızlık *Oy Günü'nde*, Yurtdışına bir başka isimle giden Mehmet Sümbül'ün gazel okuma merakı *Gazel Çeken İşçi*' de birer tema olarak işlenmiştir. *Gitmez Olaydım İzne*, Emine'nin Türkiye'de iznini geçirdiği günlerde yaşadığı tatsız olayları, *Uçak Bileti*'nde Almanya'daki işçilerin memlekette bıraktığı yakınlarının yaşadığı olumsuzlukları, *Nur Topu*, kocası yurt dışına çalışmaya giden Hamile

Alime'nin içinde bulunduğu zor durumu ve sancılı doğumu dile getirmektedir. *Kaynata*, gelinin kayınbabasına kızmasını ve resimlerini doğrayıp aşağı atmasını, kendisini de odaya kilitlemesini, *Semizotu*, memleketinin yiyeceklerini özleyen Metin'in yurduna kalkıp gitmesini ve arkadaşı Müslüm'ün bu olanlara inanmamasını anlatır. Paranın varlığı da yokluğu da insanlara sıkıntı olabilir. *Çuval* bunu işleyen bir hikâyedir. Hayriye eli sıkı bir kadındır ve para biriktirir. Altına çevirdiği paraları buğday çuvalında saklamaktadır.

2.2. Tutuklu Hayatlar

Yazar, Mamak Cezaevi'nde tutuklu kaldığı yıllarda gözlemlerini ve mahkumların hikâyelerini kaleme almıştır. Her bir tutuklunun yürekleri burkan bir hikâyesi vardır. Toplumun ön yargılarla baktığı insanlardır tutuklular. Yirmi dört hikâyede cezaevine düşen tutukluların dramları dile getirilmiştir.

İçerdeki Oğul, Yapı-İş Sendikasına mensup Refik Uzan'ın babası Kör Tahir'in torunu Haydar ile oğlunu hapisanede ziyaretlerini, yalnız kalan dul bir kadının yaşadığı gayri meşru ilişkiler neticesinde İrfan'ın içine düştüğü zor durum ve cezaevinde yaşadıkları *Jandarma Necip' de*, polis dövdüğü için cezaevinde yatan Cemil Baba'nın hikâyesi *Cemil Baba'* da dile gelmektedir. *Futbolcu'* da başka bir cezaevinden nakille gelen bir tutuklunun ispiyoncu olarak nitelendirilmesi, daha sonra bunun yersiz olduğunun anlaşılması, Siverekli Casim'in öyküsü *Casim'* de, Ramazan'ın cezaevine nasıl düştüğü *Ramazan* adlı hikâyede anlatılmaktadır. *Küçük Ali'* de cezaevine babasının ihbarı üzerine düştüğüne inanan Küçük Ali'nin hikâyesi vardır. Posta Eri Abdullah'ın yaşam hikâyesi *Posta Eri Abdullah' da* dile getirilmiştir. Hayat kadını olan bir kızla girdiği ilişki yüzünden onunla evlenmek zorunda kalan Aziz'in hikâyesi *Adaletin Bu Mu Dünya?* da, yetmiş yaşındaki birinin sendika yüzünden tutuklanması, emekli maaşını çekebilmek için dışarıya çıkma mücadelesi *Dedecik'* de, fedakâr ve iyiliksever şoför Kamber'in portresi *Şoför Kamber'* de, tarlasını perişan eden ormancının tekesi ile Asım'ın verdiği

mücadele *Ormancının Tekesi*'nde işlenir. Havacı Yüzbaşı Muhlis'in cezaevine nasıl düştüğü *Havacı*' da, Karadayı'nın yaşam hikâyesi, kaçakçılık yapması, arkadaşları tarafından kazıklanması, onları ihbar etmesi ve kendisinin de tutuklanması *Karadayı*' da, Abbas'ın hapse düşme macerası *Abbas* 'da anlatılır. *Atatürk'ün Hemşerisi*' nde Sevgi'yle gayri meşru bir ilişki içinde yaşayan Müslim'in iç dünyasındaki çatışma dile getirilir. Hırsızlıktan suçlanan iki Sorgunlu köylünün cezaevinde haksız yere yatması ve mahkemelerinin uzaması *Damdaki Sorgunlular*' da, uzun yol şoförü Angel Krumov'un yaptığı kaza sonucu cezaevine atılması ve mahkeme gününü beklemesi *Angel Krumov*' da, fırtınalı bir hayat yaşayan deli Tayfur'un öz geçmişi *Tayfun*' da işlenmiştir. *Güldalı*, cepçilikten tutuklanan Güldalı'nın, *Tonyalı Davut*, Karadenizli Tonyalı Deli Davut'un hikâyesidir. *Yazırlı Deli Yusuf* 'da hikâyede anlatılan kişinin hapse nasıl düştüğü, *Meydancı Haşim*' de esrardan yakalanan Haşim'in cezaevine nasıl düştüğü ve yaşadıkları, *Mühür*' de bir tutuklunun başka bir cezaevine nakledilmesi anlatılmaktadır. Sadık Çavuş'un halasının oğlu olan öğretmeni bir başka yere görevli olarak götürmesi ve kelepçelerini niçin çözmediğini ağılayarak anlatması *Mühür*' de hikâye edilmektedir.

Yazar cezaevinde yaşanan sıkıntıları dokuz hikâyede dile getirmiştir. Bu sıkıntılar temizlik, psikolojik, mekan yetersizliği vb. olarak ifade edilmektedir. *Bit*, cezaevindeki pisliği, susuzluğu bunun neticesinde bitlenme ve salgın hastalıkları, *Bir Bunaltı Zamanı* , cezaevinin fiziki mekân yetersizliği, tutuklu sayısının fazla oluşu ve bunun ortaya çıkardığı sıkıntıları dile getirmektedir. Tutukluların cezaevinde ve koşullarında yaşadıkları bir gün ve bir gün boyunca yaptıkları *Cemekânda Bir Gün*'de işlenir. *Bir Kaçışın Hikâyesi*' nde rüyada görülen cezaevinden kaçış teşebbüsünün başarısızlıkla sonuçlanması ve yakalanmanın verdiği sıkıntıyı dile getirmektedir. *Çıkış Yok Derler*' de tutukluların yanlışlıkla tahliye edilmesini, *Şakirzat*' da tecrit odasına kapatılmış altmış kişinin yaşam mücadelesini, *Karışık Hikâye*' de şoför Haydar'ın sakladığı bir şişe rakının haberinin alınması ve akşam ziyafet

çekilmesi anlatılır. Mahkumların cezaevi müdürünün emriyle saç kırkımına götürülmesi *Saç Kırımı*' nda, cezaevi müdürünün yazara saçını niçin kestirdiğini anlatması *Cezaevi Müdürü* 'nde dile getirilmiştir.

2.3. Evlilik ve Aile Hayatı

Köyde veya şehirde kadınlara bakış açısı pek farklı değildir. Özellikle köylerde kadın ve kızlar ikinci sınıf insan muamelesi görmektedir. Bu bakış onların bir kenara itilmesine sebep olmuştur. Köy kadınları çok ağır şartlar altında hayatlarını sürdürmektedir. Yazar buna kayıtsız kalmamış onların yaşadıkları sıkıntıları yedi farklı hikâyede ele almıştır.

Cennet hikâyesinde kadın olmanın zor yönleri anlatılmaktadır. Gardiyan Yaşar'ın yaptığı bir şaka bütün köyü ayağa kaldırır. Bedirhan'ın karısı Cennet duyduğu haber karşısında şok geçirir. Gardiyan Bedirhan'ın erkekliğini kaybettiği haberini yaymıştır. Kore Gazisi'nin çektiği sıkıntılar ve karısının her türlü bakımıyla yirmi yıldır ilgilenmesi *Güdük* isimli hikâyede yer alır. *Dört Sel Ağzı*, Fadime'nin kardeşlerinin ve ailesinin yaşadığı zor şartların anlatıldığı bir hikâyedir. Fadime ailesinin geçimini sağlamak için kaplıcaya gelenlere satış yapmaktadır. *Keziban Gelin*, köydeki karı koca ilişkilerini irdeleyen bir hikâyedir. Bekâr köy öğretmenin bir köylü kızın alım satımına şahit olması, kız için bir şeyler yapamaması, çaresizlik *Bir Alım Satım Senedi*'nde işlenmiştir. Köylerde kızların bir eşya gibi alınıp satılması normal karşılanmaktadır. Onların da duyguları olabileceği hesaba katılmamaktadır. Köylerde dul kadınların çektiği sıkıntılar, içinde bulunduğu zor şartlar *Eşek Şakası* adlı hikâyede dile getirilmiştir. Kocasını yurt dışında olan kadınlara başkalarının kem gözle bakması *Duvarcı Ali Usta*' da anlatılır.

Baykurt öykülerinde aile hayatına ve evliliğe farklı temalardan yaklaşmıştır. Bir taraftan hasta kocasını çok seven bir kadını anlatırken diğer taraftan çocuk sahibi olmak için kendi hayatını tehlikeye atan bir kadının duyguları verilmektedir. Aşağıda haklarında kısaca bilgi verilen on iki hikâyede bu temanın nasıl farklı boyutlarla işlendiği görülecektir.

Miyase ile kocası Arif'in aile ilişkileri *Miyase'nin Ateşi* isimli hikâyede işlenmiştir. Arif bacağından ameliyat olduğu için bütün işlerini Miyase yapmaktadır. Köylüler Arif'in bacağına hızla iyileşmesini Miyase'nin çok ateşli olmasına bağlarlar. *Dağlarda Doğuracağım*, çocuk sevgisiyle dolu bir kadının çocuk sahibi olmak için verdiği mücadeleyi anlatır. Körü körüne inatçılığın insanın başına neler getireceği *Şehirden Gelen Köylüler*' de karşımıza çıkar. Osman'ın karısı hem güzel hem de inatçıdır. Sürekli aralarında tartışmaktadırlar. Yine karısıyla tartışırken ırmağa düşer. Kadın boğulurken bile inadından vazgeçmemiş eliyle tartıştığı konuyla ilgili el işaretleri yapmaktadır. *Kırlarımızdaki Keklikler*, işsiz gençlerin vakitlerini avcılıkla geçirmeleri, ellerini çabuk tutmazlarsa köyde evlenecek kızların da kalmayacağı gerçeğini dile getirmektedir. Nazik abla duldur, Almanya'ya çocuklarıyla beraber işçi olarak gelmiştir. *Yaşamım Mantar*, Nazik ablanın hikayesini gözler önüne sermektedir. Türkler kumar yoluyla birtakım çevreler tarafından soyulup, soğana çevrilir. *Ah Adil*, isimli hikâyede Adil'in ve ailesinin başına gelenler ibretliktir. *Ah Naciye*, kadın olmanın zorlukları anlatır. Kadınlar için değişen hiç bir şey yoktur. Türkiye'de de Almanya'da da muamele ve bakış açısı hep aynıdır. Almanya'da da kadınlara baskı vardır.

Sevim Koçyiğit'in sıkıntıları, mücadelelerle dolu olağanüstü hayatı *Parmak Acısı* isimli hikâyede anlatılır. Yanlış yapılan evliliklerin hem kadınların hem de erkeklerin başına açtığı işler ve zorluklar *İşin Kadın Kız Yanı'nda* işlenmiştir. Türkler Almanya'da kalabilmek için formalite evlilikler yapmak zorunda kalırlar. *Geçit*, bu temanın işlendiği bir hikâyedir. Yanlış yapılan bir evliliğin ortaya çıkardığı sonuçlar *Komşu Gelini*'nde çarpıcı bir şekilde ortaya konur. *Mevlüt*, yanlış yapılan bir evliliğin insanların hayatını nasıl çekilmez yaptığını anlatan bir hikâyedir.

Dokuz hikâyede çocukların yaşadığı sıkıntılar ve çocuğu olmayanların karşılaştığı problemler dile getirilmiştir.

Köy çocuklarının yaşadığı olumsuzluklar *Bebeler' de* anlatılır. Köyde çocuk sayıca fazla olduğu için onlarla yeteri kadar ilgilenilmemektedir. Köyde çocuğun olması bir dert olmaması başka bir derttir. Köyde çocuğu olmayanların yaşadığı sıkıntılar *Yaran Dede'nin Taşları'nda*, altını ıslatan bir çocuğun korkularını *Delişeker' de*, yaramaz Kalekale'nin ailesinin başına açtığı işler *Kalekale' de*, Gülendem'in evdeki yalnızlığı *Kırık Kol' da* işlenir. Gülendem evde yalnız kaldığı bir gün balkondan düşer ve kolunu kırar. Anne ve babası boşanmış Evelyn'in babasıyla geçirdiği mutlu anlar *Evelyn' de*, Tamer'in yurtdışı macerası *Tamer Mi Geldi ?* de dile getirilir. Tamer Dev-Gençli birisidir. Almanya'ya kaçmış, yirmi yıl sonra Türkiye'ye dönebilmiştir. *Telli Yol' da* Şerafettin'in hikâyesi anlatılır. Şerafettin ağaçlık bir yola Telli Yol adını vermiştir. Dirayet'in saçları ablası Sema tarafından kesilir. Herkes alay ederken daha sonra Sema'nın berber olmasına karar verilir. Bu hikâye *Diro Kızın Saçları'nda* anlatılır.

2.4 Sosyal Tabakalaşma ve Çatışma

Köylüler ile şehirlilerin ilişkilerinden ve birbirlerine karşı olan bakışlarından bahseden beş hikâye tespit ettik. Bu hikâyelerde köylü saf ve aptal, kandırılan bir kesim olarak gösterilmek istenmiştir.

Çilli, kitabında yer alan *Çilli* isimli hikâyede Çilli kız Selver'in başlık parasıyla bir köye gelin olarak verilmesi ibret alınacak bir tarzda kaleme alınmıştır. Yazar bu hikâyesinde, köy kızlarının kendi rızaları dışında başlık parasıyla istemedikleri kişilerle evlendirilmesini ve bunun sakıncalarını ortaya koymak istemiştir. Köylü çocuğa ayı diyen şehirli ve çocuğun buna tepkisi *Ayılar' da* işlenmiştir. *Enayi Kim*, hikâyesinde köylülerle şehirlilerin birbirlerini nasıl kandırdıkları dile getirilir. Konuksever köylünün, aynı ilgiyi şehirliden görmemesi *Mısır Tarlasında Bir Domuz' da* eleştirilmiştir. *Alsum Köyü*, hikâyesinde köyün fabrika yapımı için feda edilmesi ve ortadan kaldırılması, Türkiye'deki köylerin ise terör yüzünden boşaltılmasıyla ilgi kurularak anlatılmıştır.

Muhtar, köylerde güçlünün yanında yer alan onunla işbirliği halinde olan köyün ağası veya beyiyle birlikte hareket eden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Baykurt'un hikâyelerinde muhtar genellikle kara bir tip olarak çizilmiştir. Aşağıda hakkında kısaca bilgi verilen hikâyede bu durum açıkça görülmektedir.

Kötü muhtar tipi, köyü konu edinen hikâye ve romanlarda oldukça fazla kullanılmaktadır. Kötü muhtar, gücü yanlış kullanan, haksızın yanında haklının karşısında duran bir kişiliği temsil etmektedir. *Köy Mühürü*, muhtar seçilince çok değişen, bütün kötü alışkanlıkları kazanan bir kişiyi tanıtmaktadır.

Almanlar, ülkelerine çalışmak amacıyla gelen Türk işçilerini bir düşman gibi görmüştür. Türklerle Almanların arasındaki ilişkiler sürekli sıkıntıya yol açmıştır. Almanlar hem işçilerimize hem de onların çocuklarına ikinci sınıf insan muamelesi yapmışlardır. Yazar bu ilişkileri on dokuz farklı hikâyede işlemiştir. *Barış Çöreği* isimli hikâyede Cevriye ile Martin'in arkadaşlığına ailelerinin karşı çıkması, ninenin işi tatlıya bağlayan planı anlatılır. Bayram gezmesine çıkan bir aile kalabalık olduğu için hiçbir taksiyi durdurup binemez. Yağmurun altında ıslanırken taksicilik yapan bir Türk onları arabasına alıp, gidecekleri yere götürür. *Bayram Gezmesi*, Türklerin ne kadar zorluklar altında yaşadıklarını anlatan bir hikâyedir. Almanların Türklere bakış açısı bir başka hikâyede *Kapımızda Polis*' de farklı bir açıdan dile getirilir. Türk ailesinin komşuları çocukları dövüldüğü için onlardan şikâyetçi olurlar, polis kaplarına gelir. Polis yanlış anlama olduğunu anlar, özür diler. *Tabut* isimli hikâyede mutlu Türk ailesiyle mutsuz Alman ailesi karşılaştırılır. *Yeni Beşik*' de Çepnili Kara Cabir'in Alman Warner ve eşi Claudia ile olan dostlukları işlenmiştir. Yazar ile Mirza'nın komşuları Bertini'yi ziyarete gitmeleri *Kaz Eti* adlı hikâyede anlatılmıştır. Kemal yakın dostu olan Alman Roland'ın cenaze törenine katılır. Arkadaşları bir Müslüman'ın Hristiyan'ın cenazesine gitmesini hoş karşılamazlar. Bu ilginç hikâye *Cenaze*'de anlatılmaktadır. Almanlar ve Türkler tarafından sevilen işçi Naci'nin geçirdiği kaza *Cümlenin Berberi*' nde

işlenir. Türklerle dazlakların ilişkisi ve Türk gençlerin kendi güvenliklerini kendilerinin sağlaması *Güz Dayağı* isimli hikâyede dile getirilmiştir. Kazım, eşi Saime ve çocuklarının tanıtıldığı öykü *General* hikâyesidir. Saime'nin ağırlığı aile üzerinde hissedilmektedir. Hans Hocanın yabancı dostluğu ve Almanlara bu konuda tepkisi, kiracılarıyla oynadığı satranç oyunu *Hans Hocağil* isimli hikâyede anlatılır. Türk işçisi Kadir Frau Jung'un evini tutar, onunla da işi pişirir. *Türk Kiracı* adlı hikâye Almanya'da yalnız kalan evli erkekleri bekleyen tehlikeleri ortaya koyar. *Parkta*, Almanca bilmeyen Türk kadınlarının Alman kadınları yanlış anlamaları daha sonra işin aslının öğrenilmesiyle tatlıya bağlanması hikâyesini dile getirir. Babaların kızları üzerindeki yoğun baskısı ve bu baskının neticesinde yaşanan trajik olaylar *Kaçtım Ne Yapayım* adlı hikâyede çarpıcı bir şekilde işlenmiştir. *Babamın İşi*, babaların yaptığı işi ailesinden gizlemesini anlatır. Oğlanın babasını uygunsuz mekanlarda görmesi, sebebini de annesi yıprandığı için babasının gözünün dışarıda olmasına bağlamaktadır. Bu ilginç hikâye *Baba Oğul* adlı hikâyede anlatılmaktadır. Kültür farklılığı ve oluşan problemler *Kına* isimli hikâyede dile getirilmiştir. Almanya'da Türkler için düzenlenen kültürel faaliyetler *İki Gazel Söyle* isimli hikâyede anlatılmaktadır. Türklerin Almanları kendilerine benzetmesi *Almanya'da Yok Yok*' ta işlenmiştir.

2.5. Cehaletle Mücadele - Eğitim

Okumanın önemi, okumuş insanlara olan hasret yazarın üzerinde durduğu önemli temalardandır. Baykurt, on üç hikâyesinde bunu işlemiş ve dikkatleri bu konuya çekmek istemiştir.

Hasret hikâyesinde köylünün kendisini irşat edecek insanlara çölde susuz kalmış mecnun gibi hasret olduğu dile getirilmektedir. Köylü okumuş, kendini yetiştirmiş, nasihat ve öğüt verecek insanlara büyük değer vermektedir. Onun her türlü ihtiyaçlarını karşılayarak kendisini uyandırmasını istemektedir. Sadece teorik, kuru bilgiler değil, önemli olan bu bilgilerin şahsında yansıtılmasıdır. *Efendilik Savaşı*, köy çocuklarının okuma mücadelesini ortaya

koyar. *Yapı Taşı* isimli hikâyede zeki, becerikli çocukların elinden tutulup okutulması gerektiğini, *Ön-Öykü* başlıklı yazı Ahmet'in yazar olmaya karar vermesini ve babasının da onu desteklemesini anlatır. Almanya'da çocukların aldığı eğitim ve çocukların okullardaki sıkıntıları *Adem İle Hakan* da işlenmiştir. *Az Daha Boğuluyordum* hikâyesi çocukların çevrenin etkisinde kalması, yüzme bilmediği halde yüzmeye gitmesi, sonucunda ölüm tehlikesi atlatmasını işlemektedir. Türk çocuklarının okullarda hor görülmesi, dışlanması, öğretmenlerin farklı muamelelerde bulunması *Yakantop'* unda dile getirilmiştir. Haksızlığa uğrayanların hakkını arama mücadelesi *Hatice'nin Mahkemesi'* nde işlenmektedir. *Öykü Birincisi'* nde Wolf'un Galib'le yaşadıklarını hikâye haline getirmesi ve girdiği öykü yarışmasında birinci olması anlatılır. Afyon'lu Ahmet'in kızı Gülden'in ölümle biten hikâyesi *Gülden'im'* de acıklı bir anlatıyla sunulur. Türk işçilerinin çocuklarının üniversiteye hazırlayan liselere gitmesi oldukça zordur. Çok az sayıda Türk öğrenci bunu başarmaktadır. *Zeynep Yiğit* hikâyesi bu nadir gençlerden birinin verdiği mücadeleyi dile getirir. Hidayet'in eğitime verdiği önem, ev, tarla yerine çocuklarını okutması *Üç Apartmanlı Hemşerim* isimli hikâyede anlatılmaktadır. Hidayet çocuklarını okutmuş; biri doktor, biri avukat diğeri de bilgisayar mühendisi olmuştur. Kaymakam yeni vali şerefine bir koşu düzenler. İlk üçe giren öğrencilere nutuk dağıtılacaktır. Fakat imkansızlıklar yüzünden dağıtılan nutuklar tekrar toplanacaktır. Bu ilginç hikâye *Koşu'* da karşımıza çıkar.

Asıl görevi öğretmen olan yazar, kendinden hareketle köy öğretmenlerinin sıkıntılarını dile getiren sekiz hikâye kaleme almıştır. Bu hikâyelerinde öğretmenin ağayla, müfettişle ve benzeri olumsuzluklarla olan mücadelesini ortaya koymaya çalışmıştır.

Beş Bilet hikâyesinde, köyün camiine yardım amacıyla satması için öğretmene, görevliler tarafından beş bilet bırakılır. Biletler, bu amaçla tertip edilen güreşler için hazırlanmıştır. Öğretmen isteksiz olmasına rağmen biletleri

köylülere satar. Köyün öğretmenini teftiş için gelen müfettişin hikâyesi *Müfettiş* isimli hikâyede, Muhtarla köy öğretmeninın mücadelesi *Göze Batan*' da dile getirilir. Zor şartlarda köyde öğretmenlik yapan Ziya Ömer'in kışın karlı yollarda köyüne yaptığı ölüm yolculuğu *Şıhlığöz Yolunda* 'da işlenmiştir. Kerim Bey'in köy enstitülerindeki mücadelesi *Milliyetçi Kerim Bey*' de, köy ağasının çocuklarını okula göndermemek için öğretmenle giriştiği mücadele *Türk Tipi Okullar*' da, köy olabilme mücadelesi, seçim kavgaları, siyasi tayinler, hile ve kirli ilişkiler *Müdürü Yiyen Köy*' de anlatılır. *Sürgündeki Öğretmen*, bir köy öğretmeninın çocukları yetiştirme mücadelesini ortaya koymaktadır.

2.6. Din Olgusu

Din olgusu hikâyecilerin kullanmaktan vazgeçemediği temalardan birisidir. Sosyal-Gerçekçi yazarlar dine genellikle eleştirel bir bakış açısıyla bakmışlardır. Eserlerinde din adamlarını karalamışlardır. Din adamlarının köylünün inançlarıyla alay ettiğini, onların bu duygularından istifade ettiklerini söylemişlerdir. Din, toplumsal hayatın göz ardı edilemeyecek bir gerçeğidir. Su-istimal edilmemeli ve siyasi çıkarlar uğruna kullanılmamalıdır. Baykurt, yirmi hikâyesinde din ve dinle ilgili temaları işleyerek bu konuya ne kadar önem verdiğini ortaya koymak istemiştir.

Karın Ağrısı isimli hikâyede seçim zamanı oy telaşı için köye gelip miting yapan Avukat Adil Bey'in konuşması verilir. Adil Bey konuşmasında dinden bahsederken namaz zamanı köylülerle birlikte camiye gitmek istemez. Çünkü namaz kılmasını bilmemektedir. Siyasetle uğraşanların, insanların dini duygularıyla nasıl oynadıklarını gösteren çarpıcı bir örnektir. Çocuğu olmayan kadınların türbe ziyaretleri *Tek Tek Gelin* hikâyesinde farklı bir açıdan işlenmiştir. *Kuşun Kurdun Ağzı*'nda vahşi ve kaybolan hayvanların duayla durdurulması ve bulunması anlatılmıştır. Yukarı Dolan köylüleri Ramazanın hangi Cuma günü başlayacağı konusunda tartışırlar. Oysa Ramazan gelip, geçmiştir. Bu hikâye *Ramazan Gelip Geçmiş*' te traji-komik bir şekilde

işlenmiştir. *Burunları Kısılmış*' da cahil köylüyü eğiten ve dini öğreten imamın namazda başına gelenler komik bir olay gibi anlatılır. Esnafa borç takan imama yapılan şaka *Kıvrımının Kıvrımının Kıvrımında* adlı hikâyede işlenmiştir. Eski İmam ile yeni imamın sınavı *İmamların Sınavı* hikâyesinde dile getirilmiştir. *Burçak*' ta imamla gayri meşru ilişki yaşayan Çil Fadime'nin oğlu İbrahim'in Hafız'dan intikam alması ve onun ölümüne sebep olması anlatılır. Otobüs yolculuğu esnasında yolcular arasında başlayan din eksenli tartışma *Gavur İcadı*' nda işlenmiştir. *İmamın Karısı* hikâyesi de dini içerikli bir metindir. İmam, sık sık evden uzak kaldığı için karısı çok sinirli ve asabi olurdu. İmam evine geldiği zaman karısının hali değişir, eski halinden eser kalmaz, yüzü gülerdi. Yaşlanan imamın, imamlığı bırakmamak için bulduğu çözümü anlatan hikaye çarpıcı bir şekilde *İpin Ucu* hikâyesinde işlenmiştir. *Karga Başından Gelen Saltanat*, köye gelen bir yabancıнын ölmüş bir kuşu tedavi etmesini, bu haberin de her tarafa yayılmasını işler. Muhtarın köylerine gelen iki hoca adayına verdiği ders *Yedi Kat Yerin Altını Görenler*' de, *Alan Şeyh Değil, Veren Bizik!..*' de yoksul köylülerin şeyhlerine aşırı bağlılığını, getirilen hediyelerden şeyhin haberinin olmadığı anlatılır. Yarısı Müslüman yarısı Hristiyan olan kasabanın tartışma konusu leyleğin dinidir. *Özgür Leylek* bu yönüyle ilginç bir hikâyedir. Amansız bir hastalığa yakalanan kadının Güldede türbesine götürülmesi, iyileşmesi veya ölmesi için dua edilmesi *Güldede* isimli hikâyede anlatılır. Türklerin, terkedilmiş dört katlı su kalesini, sosyal tesislere çevirmesi, bir bölümünü cami yapması *Oss Camisi* hikâyesinde işlenir. *Allah'a Dilekçe*' de ürünleri susuzluktan yanan Hayri'nin çaresiz kalınca Allah'a dilekçe yazması, bol yağmurun gelmesi, bir dilekçe de Almanya için yazacağını söylemesi dile getirilir. *Yeni Cami* hikâyesi yurtdışında bulunan insanların ibadet ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları faaliyetleri anlatmaktadır. Sellî Mehmet'in yılan tarafından sokulmasından sonra başına gelenler *Yılan Elinde* isimli hikâyede işlenmiştir.

2.7. Sağlık Problemleri

Köylerin ve köylülerin bitip tükenmez dertlerinden birisi sağlıkla ilgili problemlerdir. Doktorsuzluk, ilaçsızlık, tedavi imkanlarının bulunmaması, insanları kocakarı ilaçları diye isimlendirilen arayışlara itmiştir. Yazar bu temayı on dokuz hikâyede işleyerek konunun önemini belirtmek istemiştir. Her hikâye sağlıkla ilgili farklı sıkıntıları ortaya koymaktadır.

Yusuŕça köyünden yaşı hasta köylünün doktor ile olan diyalogu *Aman Doktor* adlı hikâyede çarpıcı bir şekilde anlatılır. Doktor Yekta Bey hastasını konuşturarak parası olup olmadığını anlamak ister. Eğer parası varsa gerekli muayene ve tedavi işlemlerine başlayacaktır. Kadını hastaneye yetiştirmeye çalışan otobüs şoförünün önüne çıkamı ezip geçmesi *Sıpa* hikâyesinde işlenir. Amansız bir hastalığa yakalanan çocuğun kurtarılması için verilen mücadele *Emsiz Ođlan* da hikâye edilir. *Diş Arayan Adam* hikâyesinde diş ağrısı çeken yoksul Hasan anlatılır. Köylünün hastalıklarla kendi imkânlarıyla nasıl mücadele ettiği *Kirpi* adlı hikâyede işlenmiştir. *Dalak* isimli hikâyede Geyran köyüne gelen iki sağlık memuru ile bir doktorun yaptığı sağlık taraması anlatılır. Yoksul köylü Sadullah'ın ağır hasta kızı Cemile'yi tedavi ettirebilmesi için Ankara'ya gelmesi, Cemile'nin tedavi edilememesi ve ölümü *Can Parası* isimli hikâyede anlatılmıştır. Kapıcı ailesinin yaşadığı zorluklar, genç yaşta çocuk sahibi olmanın ortaya çıkardığı problemler, ekonomik sıkıntılar ve sağlık ile ilgili yaşananlar *Gazi Büyürken'* de anlatılmıştır. *Kulakçı* sağlık ile ilgili bir başka hikâyedir. Kulaklarından rahatsız olan bir hasta torpille muayene olur. Kulağını yıkatmak için tekrar doktora gelir. Kulağını doktor olmadığı için hademe yıkar. Haber sağlık müsteşarına ulaşır. Doktora ceza verilir, hademe sürülür. Araya girenler hademenin hastaneye hademe başı olmasını sağlarlar. Almanya'da hastalara verilen değer, işin ciddiye alınması *Acil'de* isimli hikâyede anlatılmaktadır. *Frau Duman* Almanya'daki insanların sağlık durumlarını dile getiren bir hikâyedir. Meleđi kocası diş doktoruna götürür. Kocasını muayene esnasında ona çok yardımcı olmaktadır. Hemşireler

bu duruma çok hayret ederler. İşçilerin içinde buldukları sıkıntılar, çocukların yanlış yollara düşmesi, babalarının çaresizliği ve kendilerini içkiye vermeleri *İşçi İle Dişçi*' de işlenmektedir. *Melhem* iş kazası geçiren Haydar'ın hakkını arama mücadelesi, doktoru dövmesi ve tutuklanmasının anlatıldığı bir hikâyedir. Hastanede doğum yapan Hüsnüye'nin Monica ismini sayıklamasıyla, doğan bebeğine Anita hemşire tarafından bu ismin konulması *Monica* isimli hikâyede dile getirilmiştir. *Sevgi Yandı* hikâyesinde Sevgi'nin bacağı bir çaydanlık suyla yanar. Alman komşuları yardım için isteksiz davranırlar. Almanya'da çalışan bölünmüş bir ailenin dramı *Kardeşimin Yitmesi* başlıklı hikâyede işlenmiştir. Annelerin zor şartlar altında veya kolay şartlarda doğum yapmaları, Türkiye ile batının mukayesesi *Analar Anıtı* adlı hikâyede işlenmiştir. Adnan'ın diş fırçasının önemini kavraması *Diş Fırçası*' nda dile getirilmiştir. *Altın Beşik*' de yapılan kürtajın başarısızlıkla sonuçlanması ve hastane yönetimine açılan dava hikâyede edilir.

2.8. Köylülerin Devlet Mekanizmalarıyla İlişkileri

Köylünün devletle, devlet adamıyla olan ilişkisi hikâyelerde farklı açılardan işlenmiştir. Devlet memuru köylüyü hor gören onu ezmek isteyen bir unsur olarak karşımıza çıkarılmıştır. Memur, köylünün dini duygularıyla alay etmektedir. Bu ve benzeri yaklaşımlar on iki hikâyede ortaya konulmuştur.

Hayvanların Yüzünden hikâyesinde köylü ile devlet memuru olan bir baytar arasındaki ilginç ve ilginç olduğu kadar düşündürücü bir ilişki anlatılmıştır. Dindar bir köyü ziyaret eden baytar ve ekibi köylülerin sakalı ve şeyhiyle alay ederler. Onlardan güzel bir dayak yerler. Baytar köyde şarbon hastalığı var diyerek düzmece bir rapor hazırlar ve köye karantina kokulması gerektiği kararını alır. Köylü bu işten çok zarar görür. Baytardan özür dilerler, sakallarını keserler, hakaretlere katlanırlar, köylülere rezil olurlar. Böylece baytar intikamını almıştır, rapor yazarak karantinayı kaldırır. Köy öğretmenin köylülerle ve müfettişle olan mücadelesi, ilişkisi *Zekiye Benimdir*' de işlenmiştir. *Namazdan Önce Oyun* adlı hikâyede köylünün çok

çekindiği tahsildarla ilgili bir oyunu namaz vaktini beklerken oynaması onların devletin bir temsilcisine olan bakış açısını vermektedir. *Eğer Hayvan İsek* adlı hikâyede aydın kesimin köylüye bakışı, köylünün çaresizliği çarpıcı bir şekilde dile getirilmiştir. *Sugözü'ndeki Görevli* adlı hikâye devlet memurunun hediyeye karşı olan zafiyetini işlemektedir. *Şar Şar Akıtırım'* da hikâyede köylünün tahsildardan korkup, titremesi anlatılmaktadır. Memurların köylüler ile olan ilişkileri, köylülerin misafirperverliği *Uğurola* adlı hikâyede dile getirilmiştir. Şahin'in hikâyesi *Foto Şahin'* de işlenir. Şahin, ormanda santral memurluğu yaparken aynı zamanda düğünlerde ve benzeri törenlerde fotoğraf çekmeye de giderdi. Şefiyle takışınca işi bırakır ve olaylar gelişir. *Gümiş Hoca* hikâyesinde Hocaya sakalını kesmesi için oynanan bir oyun anlatılır. *Ankara'nın İşyaları* hikâyesinde Ankara memurları ile köylü insanların mukayesesi yapılır. Şehirli tembel, şişman ve uyuşuktur. Köylü sağlam, dayanıklı ve çalışkandır. Paragöz Mevlit Efendi'nin cami inşaatına başlaması, bunu para için yapması, camiye yapılan bağış ve yardımların kesilmesiyle üzüntüden felç olması *Kuzlusay Camii'* nde ortaya konur. *Amerikan Arabaları* isimli hikâyede Amerikalıların arabasından çalınan paralardan dolayı şikayetçi olunmamasına rağmen boşu boşuna yatılan 9 ay, 10 günlük cezaevi günleri anlatılır.

2.9. Köy Politikasına Yönelik Eleştiriler

Köy Enstitüsü'nden mezun olanların yegane arzusu, içinden çıktıkları insanları kalkındırmaktır. Her bakımdan onlara yardımcı olmak ve içinde buldukları olumsuz şartları ortadan kaldırmaktır. Bunun için ellerinden geleni fazlasıyla yapmaya çalışmışlardır. Köylünün aydınlatılması, eğitilmesi, refah seviyesinin artırılması için çözümler üretmişlerdir. Kimisi bunu konferanslarla, kimisi edebî metinlerle, kimisi siyasî yollarla ortaya koymuştur. Baykurt, yedi hikâyesinde köylünün kalkındırılması gerektiği düşüncesini işlemiştir.

Ona Aylık Bağlandı isimli hikâye örnek köy projesini ve köylülerin bu projeye alışmamasını konu edinmektedir. Köylüyü kalkındırmak için onlara kredi sağlanması, köylünün aldığı krediyi başka işlerinde kullanması ilgi çekici tema olarak karşımıza çıkar. *Koyun Kredisi* hikâyesi köylüye sağlanan kredilerin nasıl kullanıldığını acıklı ve gülünç bir üslûpla anlatır. *Heykel* yurt genelinde heykel yapma kampanyasını işlemektedir. Kuloba köyünün örnek köy haline getirilme çalışmaları *Kuloba'da Bildiri* isimli hikâyede dile getirilir. *On Binlerce Kağnı* bir uyanışın ve kalkınmanın anlatıldığı bir hikâyedir. On binlerce kağnı çağdaşlaşmayı yakalamak için yollara çıkar. *Eski Kovanlar'* da öğretmen arkadaşını ziyarete gelen bir kişinin köylüye ön ayak olarak, onlara arıcılıkla ilgili yeni bilgiler vererek, verimi arturmalarını sağlama yollarını öğretir. Plansız ekilen soğandan zarar edilmesi yapılan yanlış tarım politikası *Soğanlar Çürüdü* adlı hikâyede çarpıcı bir tarzda işlenmiştir.

2.10. Ağa – Köylü İlişkileri

Köy ağası ve beyi, köy hikâye ve romanlarının vazgeçilmez kötü insanlarıdır. Sosyal-Gerçekçi bir yazar olan Baykurt hikâyelerinde genelde ağayı kötü bir kişi olarak çizmiştir. Zaten köy hikâye ve romanında ak ve kara tipler diye bir kullanım ve sınıflandırma zaten vardır. Ağa ve Bey kara tipler olarak değerlendirilmektedir. Aşağıda verdiğimiz altı hikâyede de bu tip insanların köylüye bakışını ve onlara karşı olan muamelesini gözler önüne sermektedir.

Bıçer-Döğür' de Ağa Şerif Ali'nin ırgat Fatma'ya tecavüze yeltenmesi hikâye edilir. Ağa köyün tarlalarının sahibi olduğu için kendisini ırgatların da sahibi zannetmektedir. Ağanın ölümüne sevinen köylülerin hikâyesi *Mutlu Ölüm*' de anlatılır. Temel Hasan üç karılı, çok zengin bir ağadır. Onun ölüm haberi bütün köylülerin rahatlamasını sağlar. Aptül Ağanın kendisine borcu olan Kumpir Osman'a hakaret etmesi *Para Dalgası*'nda işlenmiştir. Yoksul köylülerin beylere karşı olan düşmanlıkları ve bedduaları *Dediğim Oldu Ama* hikâyesinde güzel bir şekilde anlatılmıştır. *Suların Durulması* hikâyesinde

beyin emrinde koyun gibi yaşayan insanların isyan ederek özgürlüklerini kazanmaları ve paylaşımı öğrenmeleri anlatılır. Köylerdeki ağanın köylüyü istediği gibi kullanması ve ezmesi, çocuklarının da köyün kızlarına musallat olması *Nar Masalı* hikâyesinde işlenmiştir.

2.11. Hırsızlık

Hırsızlık toplumun tedavi edilemeyen hastalıklarından birisidir. İnsanlar mecbur kaldıkları için, hastalık takıntısı olduğu için veya ahlakî problemleri olduğundan dolayı hırsızlık yaparlar. Fakir Baykurt hikâyelerinde toplumun bu problemine kayıtsız kalmamış, altı hikâyesinde bunu dile getirmiştir.

Hırsızlık köylerde oldukça sık karşılaşılan bir olaydır. *Ayı Kapanı* hikâyesinde bostan sahibi İbrahimkul'un hırsızlığa karşı tedbir almak için kapan kurması ve Doğan adlı çocuğun bu kapana takılıp ölmesi anlatılır. Yoksul ve işsiz köylülerin çalışmak için şehre gelip amelelik yapması ve hırsızlar tarafından soyulması *Gömezin Memet* hikâyesinde, *Şaşım Şaşım*' da saf bir köylü olan Kara Memiş'in kandırılarak, öküzlerinin çalınması dile getirilmiştir. Köye gelen konukların yangın esnasında köyü soymaları *Sazlıktaki Yangın*' da, Kel İlyas ile belalı bir kişilik olan Şerbela'nın karşılaşması *Şerbela* isimli hikâyede işlenmiştir. Yoksul bir ailenin çocuklarının hırsızlık yapmak zorunda kalması *Teller Değişti* hikâyesinde acıklı bir anlatıyla ortaya bir sorun olarak konulur.

2.12. Kavga

Köylerdeki bitmez tükenmez mücadelelerden birisi de toprak yüzünden ortaya çıkan kavgalardır. Fakir köylünün sürecektarlası yoktur. Mecburen toprak sahibi ağanın tarlasını sürerek ırgatlık veya reñçperlik yapacaktır. Sosyal – Gerçekçi bir bakış açısına sahip olan Baykurt bu temayı işlerken yoksul köylünün yaşadıklarını gözler önüne sermek istemiştir. Aşağıda kısaca bilgi verilen dört hikâyede bu kavganın nelere sebep olduğu ortaya konulmak istenmiştir.

Sürecek tarlası olmayan Patoğlan Ali'nin kayınbabasının tarlasını sürmesi ve kavgaları *Buğday Ekme Zamani*'nda anlatılır. *Kör Osman'ın Tarlası* bir başka açıdan tarla kavgasını işlemektedir. Toprak Dağıtım Projesinden Kör Osman'a iki tarla düşer. Köyün ağaları yoksulların toprak sahibi olmasını hazmedemez. *Kavga* adlı hikâyede köylerde bir hiç yüzünden çıkan kavgalar ve ölümler anlatılır. Kavga köylerin bitip tükenmek bilmeyen bir problemidir. Kaderli Mehmet'in kardeşi Veli, Hacı ile kavga etmiştir. Verimli toprağa sahip olabilmek mücadelesi de *Sultan Çayırı* adlı hikâyede verilir.

2.13. İşçi – İşveren İlişkisi

Fakir çocukların çırak olarak işe başlamaları, keçeci de çalışan çocuğun işi dört günde öğrenip işe gitmemesi *Keçeci Çırağı* adlı hikâyede işlenmiştir. Maden ocağında komünizm propagandası yapılması ve buna karşı verilen mücadele *Kuzören Madenleri* adlı hikâyede anlatılır. *Koltuktaki'* nde müstahdem Refik'in koltuk yüzünden başına gelenler dile getirilir. Odacı Refik müdürün yokluğunda makamına oturur ve emirler yağdırır. Müdür hakkında soruşturma açılır.

2.14. Yasak İlişkiler

Gelin adlı hikâyede kayınbabasının tecavüzüne uğrayan bir gelinin intikamı anlatılır. Gelin kayınbabasının cinsel organını kestiği için tutuklanır. *Fıstıkların Olduğu Yer* hayat kadınlarının yaşadığı zor şartları ve evli erkeklerin bu kadınlarla girdikleri gayri meşru ilişkinin anlatıldığı bir hikâyedir. Savaş zamanı herkes askeredir, köyde sadece yaşlılar ve hastalar kalmıştır. Düztaban Helmut da köyde kalanlardandır. Kadına düşkün birisidir. Köye düşman askeri gelince Helmut köyü terk eder. Bu öykü *Ertesi Gün* isimli hikâyede işlenmektedir.

3. Diğer Temalar

Yukarıda iki başlıkta verilen temalar dışında kalanları ise “Diğer Temalar” başlığıyla vermeyi uygun gördük. Köy insanı yaşadığı bütün olumsuzluklara rağmen hayatından şikayet etmeyen bir özelliğe sahiptir. Bu onun asil tarafını

ortaya koymaktadır. Elindekiyle yetinmesini bilen kanaatkâr insanlardır. Sıkıntı ve problemlerine rağmen hayata pozitif bakabilen bu insanlar yazarın hikâyelerinde farklı temalarda oldukça fazla işlenmiştir.

3.1. Yaşam Sıkıntıları ve Olaylara Pozitif Bakış

Tespit ettiğimiz on bir hikâyede yaşanan zorluklar farklı boyutlarıyla ortaya konulmuştur.

Köye günlük gazete gelmez. Eski gazetelerin köylüler tarafından okunup yorumlanması *Kıl* hikâyesinde anlatılır. *Zehir* adlı hikâyede köylülerin farelerle olan mücadelesi işlenmiştir. Köyde hasta olmanın zorlukları, ilaçsızlık, doktorsuzluk, köylülerin kendi imkânlarıyla iyileşme çalışmaları *Ham Meyvayı Kopardılar Dalından*' da işlenmiştir. *Payımız* hikâyesinde ortak olan harman yerinden herkesin payını alması dile getirilir. Köklere dokunulamayacağı, kimsenin köklerinden koparılamayacağı *Uzun Kavak* hikâyesinde işlenmektedir. *Bir Kafasızın Hikâyesi*' nde değirmen taşına dağdan aşağıya indirme çabaları ve bulunan trajikomik durum anlatılır. Sürülere dadanan kurtlara karşı çoban köpeklerinin görevlerini yapmaması *Köpekleri Değiştirin* hikâyesinde işlenmiştir. *Et Mi Satacağım İt Mi Kovacağım*' da köye yenilik getiren Bağrıaçık İsmail'in karşılaştığı zorluklar anlatılır. *Koca Veli* hikâyesi köye gelen art niyetli insanların tepkiyle karşılaşmalarının anlatıldığı bir hikâyedir. Koca Veli gibi şuurlu insanlar bu tip insanlarla mücadele etmektedir. *Keller Köyü* hikâyesinde yazarın şaşkınlığı dile getirilir. Köyde bir gazinonun olması yazarı şaşırtır. İstanbullu bir işletmeci buraya yirmi yıl işletmek için kiralamıştır. Kira bedeli olarak da köyün camiine minare yaptırmıştır. İrfan'ın kavak yeri hazırlamak için verdiği mücadele *Kavak 214*' de anlatılır.

3.2. Kıssadan Hisse

Fakir Baykurt, kıssalardan hareketle birkaç hikâye kaleme almıştır. Bu tarzda yazılmış dört hikâye tespit ettik. Alınan Hüseyin'in karakteri *Ördek Hüseyin* adlı hikâyede anlatılır. *Adam Olamazsın*' da meşhur bir kıssanın

hikâyesi kaleme alınmıştır. Usta semercinin ölümüne sevinen eşeklerin acemi semercinin elinde kalmaları *Kavaklının Eşekleri* hikâyesinde tekrar işlenmiştir. *Eğri Büğrü Arkadaşlık İstemem*' de tilki ile yılanın arkadaşlığının sonu ve yılanın ölümü anlatılır.

3.3. Fabl

Yazar, iki hikâyesinde hayvanlara insani özellikler vererek fabl tarzını da denemiştir. *Uysal At* hikâyesinde olayın kahramanı bir attır. *Sevdalı Karınca* isimli hikâye karıncanın sevdası için yollara düşmesini ve bu uğurda hayatını feda etmesini anlatmaktadır.

3.4. Biyografik Anlatım

Fakir Baykurt, dokuz hikâyesinde insanların yaşam hikâyesini biyografik anlatımı kullanarak vermeye çalışmıştır. *Merzifonlu Koca Zeynel* adlı hikâyede namusu için cinayet işleyen sekiz buçuk yıl yattıktan sonra tahliye edilen ve köyüne dönen Zeynel'in yaşadığı sıkıntılar ve olumsuzluklar dile getirilir. Balıkesir'den Edremit'e giden bir minibüsün içinde yaşananlar *Balyalı Deli Kemal*' de anlatılır. Cenan'ın çileli ömrü *Cenan*' da ortaya konulur. Cenan yedi kız annesidir. Çobanlık yapmaktadır. Cumhuriyet Ali'nin ibretli hikâyesi *Cumhuriyet Ali*' de, *Göçmen Osman* hikâyesinde bir başka kişi anlatılır. Balkanlardan gelen Göçmen Osman'ın bir yerde dikiş tutturamaması, sürekli yer değiştirmesi sonunda Manisa belediyesinde işçi olması anlatılmaktadır. Mardinli Mirza ile eşi Mecide'nin öyküsü *Mirza 50* adlı hikâyede verilir. Balcılık yapan Emecik muhtarının balını çalanlara ceza verirken kendi canından olması *Emecik Muhtarı* adlı hikâyede anlatılır. *Kız Mehmet*' in yaptığı işlerde dikiş tutturamaması en son kaymakamın desteğiyle sinema işine el atması hikâye edilir. Durgadın adında bir kızın hikayesi *Durgadın* adlı hikâyede, ademin işlettiği çay bahçesi ve ortağı Naci Adem' de, tanker şoförü olan Murat meslektaşlarının yaşadığı sıkıntıları zor çalışma şartları *Şoför Milleti*'nde anlatılır. Tren kazasında ölen Serdar'ın geride bıraktığı ailesinin durumu *Serdar'ı Getirin*' de acıklı bir şekilde dile getirilir. *Parti Adamı*

particilik, çıkar ve menfaat ilişkilerinin kirli yüzlerini ortaya sermektedir. *Babamın Soylu Tazısı* fakir olmasına rağmen av merakından vazgeçmeyen, bunun için av tazısı bile alan, ailesiyle kavga eden bir köylünün hikâyesidir. *Camız Avı* adlı hikâyede, Kadı camızın av olduğuna karar verir. Hoca kadıya bir bakraç kaymak hediye götürür. Bakracın altına camızın pisliğini üstüne de kaymağını koyar.

3.5. Tatil Hayalleri

Tatile çıkmayı planlayan 27 yaşında bir Alman gencinin tatile çıkamayışı, yaşadığı hayal kırıklığı, *Kafa Çektiren*' de anlatılır. *Yurda Giden Kızlar* isimli hikâyede tatil için Türkiye'ye gelmeye çalışan kızların başına gelenleri dile getirir.

3.6. Gelecekle İlgili Planlar

Endüstri hamlesini gerçekleştiren Almanya başka hesaplar peşindedir. *Büyük Hesaplar* bu politika değişikliğini anlatmaktadır. Almanya diğer ülkelere patent satmak için çalışmalar yapmaktadır. Sadece elektronik, bilgisayar gibi nezih işlerle uğraşacaktır.

3.7. Hediye

Anlatıcı yanında unutulmuş paketi kardeşi Veli'yi ziyarete giderken kendi hediyesi olarak götürür. *Bulut* bu yönüyle ilginç bir hikâyedir. Baykurt bir düştü hareketle bu hikâyeyi yazdığını söyler.

3.8. Ziyaret

Yazar, *Mutlu Mustafa* hikâyesinde Mustafa'yı yaşadığı memleketinde görmeye gitmesini anlatır.

3.9. Savaşın Geride Bıraktıkları

Baykurt, *Merdan* adlı hikâyesinde savaşın acı gerçeklerini ve çocuklarda bıraktığı olumsuz izleri dile getirmektedir.

Sonuç

Hikâye kitapları da tıpkı romanlarında olduğu gibi Türkiye'de yazılanlar ve Almanya'da yazılanlar diye iki gruba ayrılır. Türkiye'de yazdığı hikâyelerinde

köy ve köylü sorunlarını işlerken, Almanya'da yazdığı hikâyelerinde Türk işçilerinin ayakta kalabilme mücadelelerini dile getirir. Örneğin ; *Barış Çöreği* adlı kitabında Avrupa'da yaşamayı yorumlayan 23 hikâye yer alır. *Gece Vardiyası, Duisburg Treni, Yeni Kölelik Mi ?* adlı hikâye kitaplarında da Türk işçilerinin zor şartlar altındaki yaşam mücadelesini ortaya koyar. Bunların bir kısmı röportaj özelliği taşır. Bir kısmını yazar dinlediklerinden hareketle yazar. Bir kısmını ise oralarda yaşayan insanlar anlatır.

Fakir Baykurt, Anadolu'nun aydınlatılması amacını doğru kavrar; bütün gücünü son soluğuna kadar, köy ve kır hayatını, sanat, bilim ve teknik aracılığıyla uygarlaşmaya kurumlaşmaya verir. Bildiklerini, inandıklarını hiç sakınmadan söyler, yazar ve gerektiğinde eylemlerine yansıtır.

Baykurt, halkın içinden gelir. Anadolu halkının toplumsal yaşamını, insan ilişkilerini yakından tanır, eserlerinde bu yaşamı, bu ilişkileri dile getirir. Anadolu, eserlerinde, acısıyla, sefasıyla, bağınazlığı ve ilkelliği ile canlanmış, dile gelmiş, olduğu gibi edebiyatımıza girmiş ve dünyaya tanıtılmıştır. Anadolu köy halkı, kendi diliyle, kendi sorunlarını, yaşamını çektiklerini, yine kendi çocuklarının kalemliyle gün ışığına çıkarmıştır.

Yazarımız, Anadolu'nun aydınlatılması amacını doğru kavrar, bütün gücünü son soluğuna kadar, köy ve kır hayatını, sanat, bilim ve teknik aracılığıyla uygarlaşmaya ve kurumlaşmaya verir. Bildiklerini, inandıklarını hiç sakınmadan söyler, yazar ve gerektiğinde eylemlerine yansıtır.

Fakir Baykurt, Anadolu halkının toplumsal yaşamını, insan ilişkilerini yakından tanır, halkın içinden gelir, eserlerinde bu yaşamı, bu ilişkileri dile getirir. Anadolu, eserlerinde, acısıyla, sefasıyla, bağınazlığı ve ilkelliğiyle de canlanmış, dile gelmiş, olduğu gibi edebiyatımıza girmiş ve dünyaya tanıtılmıştır. Anadolu köy halkı, kendi diliyle, kendi sorunlarını, yaşamını, çektiklerini, yine kendi çocuklarının kalemliyle gün ışığına çıkarmıştır. Hikâyelerinde işlediği temalarda bunun ağırlığını açıkça görmemiz mümkündür.

Baykurt'un hikâyelerinde öykü havasından çok, düpedüz görüp duyduklarını anlatan bir röportaj havası vardır. Hikâyelerine kendinden bir şey katmak gereğini duymamış, gördüklerini, yaşadıklarını anlatmayı yeterli görmüştür. Fakir Baykurt, ferdi duygulara bağlı temalardan en fazla para kazanma hirsını kullanmıştır. Bu temayı on ayrı hikâyesinde temel tema olarak işlediğini görürüz. Bunun yazarın bağlı olduğu sanat anlayışıyla bağlantısı olduğu söylenebilir. Köyde doğup, çocukluğu köyde geçen ve öğretmenlik mesleğini köylerde yapmaya çalışan bir kişi yokluğu ve yoksulluğu en iyi bilen insan olsa gerekir. İyi bir gelecek için her insanda para kazanma arzusu ve bunun paralelinde iyi bir iş sahibi olma düşüncesi vardır. Baykurt, bunun gerekliliğini en iyi bilen sosyal-gerçekçi yazarlarımızdan birisidir. Bundan dolayı hikâyelerinde bu arzuyu ön plana çıkarmış ve bir hırs yani aşırı bir istek olarak onu işlemeye çalışmıştır.

Sosyal içerikli temalar içerisinde ön plana çıkan ekonomik sıkıntılar ve yoksulluktur. Elli iki hikâyede bu sosyal içerikli temanın kullanıldığını görürüz. Para kazanma arzusu ile ekonomik sıkıntılar ve yoksulluk birbiriyle ilgili ve bağlantılı temalardır. Her iki temanın ağırlıklı olarak işlenmesi yazarın yetiştiği çevre ve etkilendiği sanat anlayışıyla birebir ilgisi vardır. Köyde toprak sahibi olmayan, başkalarının topraklarını işlemek zorunda kalan, ağalarla mücadele içerisinde olan bir insanın yazı hayatına atıldıktan sonra bu yaşadıklarını kaleme alması kadar normal bir şey olamaz. Baykurt'un babası yokluk içinde çocuklarını büyütmeye çalışan, köyde hemen hemen her işi yapmaya çalışan, daha çocukları küçükken bir kaza sonucu hayatını kaybeden bir köylüdür. Annesi kocasını kaybettikten sonra çocuklarına üvey baba acısı yaşatmak istemez ve bunun sonucunda genç yaşta dul kalır. Çocuklarının yetişmesi ve terbiyesi konusunda bütün zorluklara göğüs gerer. İşte böyle bir aileden gelen yazar, her halde hikâyelerinde ekonomik sıkıntıları ve yoksulluğu ön plana çıkaracak ve insanların nazarını bu problem üzerine çekecektir.

Sosyal içerikli temaların ikinci sırasında tutuklu hayatlar yer almaktadır. Fakir Baykurt yoksulluğu ve köy hayatını iyi bildiği gibi cezaevi hayatını da çok iyi bilmektedir. Çünkü onun hayatının belli dönemleri Mamak cezaevinde geçmiştir. 1980'den sonra ölümüne yani 1999 yılına kadar olan hayatı da bir nevi tutuklu hayat sayılabilir. Çünkü sürgünde yaşamak zorunda kalmıştır. Diğer temaların kullanım oranları ilgili yerlerde verildiği için tekrar etmeyi gerekli görmüyoruz.

Baykurt'un eserlerinde köy ve köylü sorunlarını işleminin iki nedeni vardır : Birincisi, köyde doğup büyümüş ve uzun süre köyde çalışmış olmasındandır. İkincisi, köylüler Türk toplumunun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Gerçek kalkınma bu topluluğun uyanmasına bağlıdır. Bundan dolayı okutulmamış bu kitleyi etkilemek için onları yazıp, onları anlatmıştır.

Yazarımız, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının 1955'ten sonraki yıllarında verdiği eserlerle edebiyatımız için önemli bir isimdir. Köy edebiyatının başarılı örneklerini o verir. Edebiyatımızda köylü-kentli tartışması onun verdiği eserler sayesinde yapılır ve Köy edebiyatı gündemde kalır. Köyler ve köy insanı ona çok şey borçludur. Onun ölümüyle köy insanı adeta öksüz kalmıştır.

KAYNAKÇA

A. Konuyla İlgili Kaynaklar

1. Komisyon, (2005), **Yazım Kılavuzu**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
2. Özön, Mustafa Nihat, (1954), **Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü**, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
3. Stevick, Philip, (1988), **Roman Teorisi**, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara.
4. Uç, Himmet, (2006), **Ansiklopedik Roman Eleştiri Terimleri**, Bizim Büro Basımevi, Ankara.

B. İncelenen Hikâye Kitapları

1. Baykurt, Fakir, (1955), **Çilli**, Yeditepe, 108 s. İstanbul.
2. Baykurt, Fakir, (1959), **Efendilik Savaşı**, Köy ve Eğitim, 89 s. Ankara.

3. Baykurt, Fakir, (1961), **Karın Ağrısı**, Dün-Bugün, 133 s. Ankara.
4. Baykurt, Fakir, (1964), **Cüce Muhammet**, Çeviri, 151 s. Ankara.
5. Baykurt, Fakir, (1970), **Anadolu Garajı**, Bilgi, 207 s. Ankara.
6. Baykurt, Fakir, (1971), **On Binlerce Kağnı**, Remzi, 207 s. İstanbul.
7. Baykurt, Fakir, (1973), **Can Parası**, Remzi, 220 s. İstanbul.
8. Baykurt, Fakir, (1974), **İçerdeki Oğul**, Bilgi, 450 s. Ankara.
9. Baykurt, Fakir, (1975), **Sınırdaki Ölü**, Remzi, 301 s. İstanbul.
10. Baykurt, Fakir, (1978), **Kalekale**, Remzi, 206 s. İstanbul.
11. Baykurt, Fakir, (1982), **Barış Çöreği**, Remzi, 192 s. İstanbul.
12. Baykurt, Fakir, (1985), **Gece Vardiyası**, Remzi, 1985, 218 s. İstanbul.
13. Baykurt, Fakir, (1986), **Duisburg Treni**, Remzi, 1986, 189 s. İstanbul.
14. Baykurt, Fakir, (1996), **Yeni Kölelik Mi?**, Çağdaş, 157 s. İstanbul.
15. Baykurt, Fakir, (1998), **Telli Yol**, Papirüs, 182 s. İstanbul.

C. Dergilerden Fotokopisi Çekilip İncelenen Hikâyeler

1. Baykurt, Fakir, (1952), *Kavga (Köyden Mektup)*, **Kaynak**, Mayıs, S: 54, s. 166-168.
2. Baykurt, Fakir, (1961), *Sultan Çayırı*, **İmece**, Aralık, S: 8, s. 20-22.
3. Baykurt, Fakir, (1962), *Muhallebi Çocuğu*, **İmece**, Ocak, S: 9, s. 14-16.
4. Baykurt, Fakir, (1962), *Milliyetçi Kerim Bey (Hikâyemsi)* **İmece**, Şubat, S: 10, s. 25-27.
5. Baykurt, Fakir, (1962), *Koşu (Hikâyemsi)* **İmece**, Mart, S: 11, s. 25-27.
6. Baykurt, Fakir, (1962), *Bir Şevket*, **TEB Yıllığı**, s. 195-201.
7. Baykurt, Fakir, (1963), *Uğurola*, **TEB Yıllığı**, s. 138-143.
8. Baykurt, Fakir, (1975), *Eşek Şakası*, **Öykü**, S: 2, s. 27-36.
9. Baykurt, Fakir, (1977), *Camız Avı*, **Varlık**, Ocak, S: 832, s. 16-17.
10. Baykurt, Fakir, (1978), *Diro Kızın Saçları*, **Varlık**, Temmuz, S: 850, s. 14.
11. Baykurt, Fakir, (1979), *Kedi Sevmek*, **Varlık**, Şubat, S: 857, s. 22-23.
12. Baykurt, Fakir, (1979), *Gönül Ustası*, **Varlık**, Mayıs, S: 860, s. 8-9.